

Smjernice za održive prakse

Smjernice za organizacije koje rade s mladima
za prijelaz na održivije prakse

Informacije o dokumentu

Projekt: GreenGuard – Mobilizacija digitalnih rješenja za istinski ekološki napredak

Koordinator projekta: Contextos – Cooperativa para o Desenvolvimento e Coesão Social, CRL (Portugal)

Rezultat: WP2 – A2.4. Smjernice za organizacije koje rade s mladim pojedincima za prelazak na održivije prakse

Voditelj aktivnosti: Istituto ad ordinamento universitario Scuola Superiore Carolina Albasio (Italija)

Korisnici koji doprinose: Contextos – Cooperativa para o Desenvolvimento e Coesão Social, CRL; Youth Power Germany EV (Njemačka); Pannonia Consulting D.O.O. (Hrvatska)

Povijest dokumenta

Datum: 31-03-2025

Broj verzije: v.01

Verzija isporuke i promjene: 1. verzija

Priznanje i odricanje od odgovornosti

Financira Europska unija. Međutim, izraženi stavovi i mišljenja pripadaju samo autoru(ima) i ne odražavaju nužno stavove Europske unije ili Agência Nacional Erasmus+ Juventude/Desporto e Corpo Europeu de Solidariedade de Portugal. Ni Europska unija ni Agência Nacional Erasmus+ Juventude/Desporto e Corpo Europeu de Solidariedade de Portugal ne mogu se smatrati odgovornima za njih.

Obavijest o autorskim pravima

Ovo djelo je licencirano pod međunarodnom licencom Creative Commons Attribution-Non-commercial 4.0. Slobodno kopirajte, dijelite, prilagođavajte i koristite materijal u nekomercijalne svrhe, pod uvjetom:

- Navođenje izvora: Morate navesti izvor, dati poveznicu na licencu i naznačiti jesu li napravljene promjene. To možete učiniti na bilo koji razuman način, ali ne na način koji sugerira da Right to Remain daje svoju podršku vama ili vašoj upotrebi
- Nekomercijalna upotreba: Materijal nije dozvoljeno koristiti u komercijalne svrhe.

Tablica Sadržaja

Stranica

02	Sažetak projekta	07	Smjernice: Kako organizacije mogu pomoći?
03	Partnerske institucije	10	Praktične smjernice i alati
04	Što je greenwashing?	11	Održivo gospodarenje vodom
05	Indeks greenwashinga	14	Energija: Snaga za budućnost!
06	Kako greenwashing utječe na mlade?	15	Smanjite svoj ekološki otisak
		17	Otpad i bioraznolikost

Projekt Sažetak

Mobilizacija mladih protiv greenwashinga
Digitalni alati i obrazovanje za autentičnu održivost

Vizija

Oснаžiti mlade i radnike s mladima da se kritički uključe u pitanja održivosti okoliša poticanjem svijesti, znanja i alata za suzbijanje greenwashinga diljem Europe.

Misija

Opremiti mlade ljude i organizacije praktičnim digitalnim alatima, neformalnim obrazovanjem i smjernicama koje promiču autentičnost okoliša i odgovorno građansko sudjelovanje.

Ciljevi

Osnažiti

mlade i radnike s mladima

kroz kvalitetno neformalno obrazovanje za prepoznavanje i suzbijanje greenwashinga.

Stvori i širi

smjernice za organizacije i radnike s mladima

usvojiti održive prakse i spriječiti greenwashing.

Razviti

jednostavne digitalne alate

uključujući mobilnu aplikaciju i platformu za e-učenje, za podršku ekološkom aktivizmu.

Partnerske Organizacije

Coordinator
Contextos

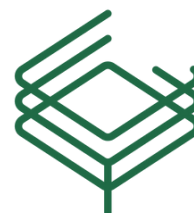
**Istituto Universitario
Carolina Albasio**

Youth Power

**Pannonia
Consulting**

greenguard

Što je Greenwashing?

Greenwashing | gɹɪnˌwɔʃɪŋ (glagol)

Greenwashing je prijevarna praksa u kojoj tvrtke lažno predstavljaju svoje proizvode, usluge ili poslovanje kao ekološki prihvatljive, često putem nejasnog jezika, obmanjujućih slika ili neprovjerenih tvrdnji. Cilj joj je stvoriti lažan dojam održivosti, prikriti štetne prakse i potkopati povjerenje potrošača, integritet okoliša i istinsku odgovornost.

Greenwashing Indeks

Indeks greenwashinga, razvijen u okviru projekta GreenGuard, procjenjuje autentičnost tvrdnji o utjecaju na okoliš u Hrvatskoj, Njemačkoj, Italiji i Portugalu koristeći šest kriterija: jasnoću, certifikate, usklađenost s praksama, transparentnost, dosljednost i uzimajući u obzir razmatranje cjelokupnog životnog ciklusa.

Nalazi otkrivaju da mnoge tvrtke, posebno u sektoru energetike i robe široke potrošnje, predstavljaju nejasne ili obmanjujuće poruke o održivosti. One su često u suprotnosti s njihovim stvarnim poslovanjem, što ukazuje na rašireno greenwashinga.

Mladi su posebno pogođeni, izražavajući zbunjenost, ekološku tjeskobu i pad povjerenja u komunikaciju o okolišu. Indeks ističe potrebu za regulacijom, validacijom treće strane i obrazovnim alatima za podršku informiranim, održivim izborima.

Usporedba zemalja

Zemlja	Fokusni sektori *	Ukupni rezultat	Ključne slabosti	Utjecaj na mlade
Hrvatska	Energija	Nisko	Nedostatak transparentnosti, nedosljednost, nedovoljno uvažavanje životnog ciklusa proizvoda	Visoka ekološka anksioznost, nisko povjerenje u brendove
Njemačka	Automobilska energija	Srednji	Dvostruka mjerila, zahtjevi usmjereni prema budućnosti bez hitnog djelovanja	Zbunjenost, umjerena promjena u ponašanju
Italija	Savjetovanje	Srednji	Nema certifikata treće strane, nedostatak mjerljivih rezultata	Visok emocionalni stres, zahtjev za transparentnošću
Portugal	Potrošačka roba Zrakoplovstvo	Visoko	Zavaravajuće tvrdnje o biorazgradivosti, nedovoljno obuhvaćanje svih faza životnog ciklusa proizvoda	Raširena ekološka krivnja, kritika nejasnih tvrdnji

* Predstavljani sektori odnose se na studije slučaja odabrane za testiranje primjene Greenwashing indeksa.
Publikacija Greenwashing Index dostupna je na <https://zenodo.org/records/15592402>

Kako Greenwashing utječe na mlade?

Utjecaj na mentalno zdravlje

Mnogi mladi ljudi osjećaju stres, tjeskobu i krivnju kada se suoče s obmanjujućim tvrdnjama o održivosti.

Skepticizam potrošača

Mladi su sve više svjesni obmanjujućeg marketinga. Obmanjujuće poruke o okolišu smanjuju povjerenje u robne marke i obeshrabruju održivo ponašanje.

Promjene u ponašanju

Mladi potrošači prilagođavaju svoje navike kao odgovor na greenwashing – postaju selektivniji, provode vlastita istraživanja i pozivaju na odgovornost i transparentnost od strane brendova.

SMJERNICE:

kako organizacije mogu pomoći?

Uspostaviti transparentne i odgovorne prakse

Jasnoća u komunikaciji:

Osigurajte da su sve tvrdnje o održivosti jasne, specifične i provjerljive kako biste izbjegli greenwashing.

Certifikati trećih strana:

Koristite priznate ekološke certifikate za validaciju napora održivosti.

Procjena životnog ciklusa proizvoda:

Razmotrite utjecaj proizvoda i usluga na okoliš tijekom cijelog njihovog životnog ciklusa.

SMJERNICE:

kako organizacije mogu pomoći?

**Uključite
mlade u
donošenje
odluka**

- **Participativni pristupi:** Uključite mlade pojedince u planiranje i provedbu inicijativa održivosti.
- **Mehanizmi povratnih informacija:** Stvoriti kanale za mlade kako bi mogli dati povratne informacije i doprinos održivim praksama unutar organizacija.

**Integrirajte
održivost u
organizacijsku
kulturu**

- **Obrazovanje i osposobljavanje:** Osigurati obrazovanje o održivosti za osoblje i mlade sudionike.
- **Održivo poslovanje:** U svakodnevnom poslovanju primijenite ekološki prihvatljive prakse, kao što su smanjenje otpada i ušteda energije.

SMJERNICE: kako organizacije mogu pomoći?

Poticati suradnju zajednice i stvaranje mreže organizacija

- **Partnerstva:** Suradujte s drugim organizacijama, školama i društvenim skupinama kako biste pojačali napore za održivost.
- **Dijeljenje resursa:** Razmjena najboljih praksi i resursa za izgradnju kolektivnog kapaciteta za održivost.

Vanjski resursi za sudjelovanje mladih i održivost

Priručnik za smisleno sudjelovanje mladih – UNESCO

<https://www.unesco.org/sdg4education2030/en/knowledge-hub/meaningful-youth-participation-practical-toolkit>

T-Kit 13: Održivost i rad s mladima – Vijeće Europe i Europska komisija

<https://pjp-eu.coe.int/en/web/youth-partnership/-/t-kit-13-sustainability-and-youth-work>

Praktične Smjernice i alati

Za organizacije koje rade s mladima

Sljedeće stranice imaju za cilj pružiti praktične smjernice organizacijama koje rade s mladima kako bi dale lako provedive, svakodnevno upotrebljive smjernice za veću ekološku osviještenost, istovremeno podižući svijest o stvarnim održivim praksama koje pomažu u razlikovanju greenwashinga od istinski ekološki održivih djelovanja.

**ŠIRITE
ZNANJE!**

Uz smjernice, pronaći ćete alate za ispis, gamificirane za implementaciju i procjenu održivih praksi vaše organizacije i osobnih!

Održivo Gospodarenje Vodom

Podizanje svijesti o održivoj upotrebi vode: Obrazovanje i osnaživanje mladih

Voda je bit života, a s rastućom zabrinutošću zbog klimatskih promjena, zagađenja i prekomjerne upotrebe, ključno je da mladi ljudi shvate vrijednost vode i kako je odgovorno koristiti. Organizacije mladih imaju snažnu ulogu u obrazovanju i mobilizaciji sljedeće generacije građana osviještenih o vodi.

Savjeti i trikovi za organizacije

Podignite svijest o temama vode u svojim obrazovnim programima

Upoznati mlade s ciklusom vode, globalnom vodnom krizom i lokalnim problemima očuvanja prirode kroz aktivnosti iskustvenog učenja, pripovijedanje priča i pristupe temeljene na projektima.

Hodajte po planu: Revidirajte i poboljšajte vlastite prakse

Procijenite kako vaš ured ili prostor za događanja koristi vodu. Ugradite slavine s malim protokom, koristite kišnicu za vrtlarenje i izbjegavajte vodu u plastičnim bocama. Budite primjer i istaknite svoje prakse uštede vode u svojoj komunikaciji o održivosti.

Partnerstvo s lokalnim stručnjacima i vlastima

Uključite gostujuće predavače iz ekoloških nevladinih organizacija ili vodoopskrbnih poduzeća da vode predavanja ili terenske posjete. Zajednički osmislite radionice sa znanstvenicima ili inženjerima kako biste premostili jaz između tehničkog znanja i učenja prilagođenog mladima.

Osnajte mlade vođe

Stvorite mentorske mogućnosti i programe vodstva gdje mladi ljudi mogu osmisliti i provesti vlastite projekte očuvanja vode. Ponudite početno financiranje, vidljivost i podršku kako biste im pomogli da svoje ideje prošire lokalno ili čak preko granica.

Dobre prakse

Obrazovanje za klimu: Navike štednje vode

Ova inicijativa EU potiče učenike i nastavnike na razmjenu praksi o očuvanju vode, s ciljem usadivanja cjeloživotnih navika štednje vode kroz angažman zajednice i vršnjačko učenje.

<https://education-for-climate.ec.europa.eu/community/saving-water-habits/topics>

Edukativni videozapisi

"Europska vodna kriza: 4 rješenja"

Ovaj video prikazuje goruće probleme s vodom u Europi i predstavlja praktična rješenja na individualnoj i političkoj razini.

<https://www.youtube.com/watch?v=xWAbeEmfFjg>

Tracker: Očuvanje Vode

Tablica dnevnog praćenja

Tjedni dnevnik s uobičajenim radnjama za uštedu vode. Svaka radnja dobiva kvačicu ili ocjenu (1–5) kako bi se kvantificiralo koliko često ili koliko dobro je provedena. Označite svaku dovršenu radnju kvačicom (✓) ili ostavite prazno ako nije dovršena.

Ime:

Org.:

Tjedan:

DAN	Zatvorio/la sam slavinu dok sam četkao/la zube.	Tuširao/la sam se <5 minuta	Ponovno korištena voda	Izbjegavao flaširanu vodu	Prijavljena/ popravljena curenja	Ukupno akcija
PONEDJELJAK						
UTORAK						
SRIJEDA						
ČETVRTAK						
PETAK						
SUBOTA						
NEDJELJA						

Ukupno za tjedan: ____ / 35

Razmišljanje: Koji je bio vaš najveći izazov ovog tjedna? Koji su vaši ciljevi u vezi s vodom za sljedeći tjedan?

Tjedne fokus teme (nije obavezno)

1. tjedan: Korištenje vode u kupaoonici
2. tjedan: Izbor vode i hrane
3. tjedan: Voda u školi/na poslu
4. tjedan: Utjecaj na zajednicu

Pitanja za refleksiju

- Koje ste novo ponašanje uštede vode isprobali ovog tjedna?
- Kako mogu uključiti svoje prijatelje ili obitelj u očuvanje vode?
- Kojem problemu vezanom uz vodu u mojoj zajednici treba posvetiti više pažnje?

Grupni izazov (za organizacije)

Izradite ljestvicu najboljih ili zajedničku nadzornu ploču gdje mlade grupe mogu:

- Zabilježite tjedne ukupne iznose zajedno
- Podijelite priče o uspjehu i savjete za poboljšanje
- Proslavite male pobjede mjesečnim priznanjima ili značkama

Primjeri kategorija:

- „Najveći napredak u štednji“
- „Tim s najvećim utjecajem“
- „Kampanja za podizanje kreativne svijesti“

Energija: Snaga budućnosti!

Obrazovanje i osnaživanje mladih za održivu upotrebu energije

Energija pokreće sve što radimo: od punjenja telefona do grijanja domova!

Ali klimatske promjene, zagađenje zraka i iscrpljivanje resursa povezani su s našim energetske izborima.

Zbog toga mladi ljudi imaju ključnu ulogu u oblikovanju održivije energetske budućnosti!

Predvodite primjerom i potaknite energetske svijest!

Integrirajte energetske teme u svoje programe

Organizirajte radionice ili igre koje istražuju izvore energije, obrasce potrošnje i osobne energetske otiske. Potaknite sudionike da prate i smanje vlastitu potrošnju energije.

Učinite svoj prostor energetski pametnim

Prebacite se na LED rasvjetu, koristite produžetke za uklanjanje fantomske energije i instalirajte tajmere ili senzore za kontrolu grijanja i rasvjete u zajedničkim prostorima.

Organizirajte natjecanja vezana uz energiju

Pokrenite mjesečnu kampanju u kojoj se mladi natječu kako bi smanjili potrošnju energije u svom domu ili školi, uz novosti i nagrade tijekom cijelog procesa.

Pozovite lokalne stručnjake

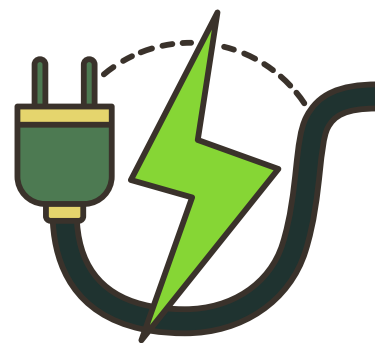
Surađujte s inženjerima, arhitektima ili startupima za obnovljive izvore energije kako biste vodili interaktivne sesije ili obilaske solarnih farmi i zelenih zgrada.

Podržite inovacije koje vode mladi

Stvorite „laboratorij za zelenu energiju“ gdje mladi mogu razmišljati ili čak prototipirati rješenja za uštedu energije.

Energija Check-up!

JE LI VAŠ PROSTOR ENERGETSKI PAMETAN?	Čemu težite?	DA	NE	POTREBNA AKCIJA
 Rasvjeta	Jesu li svjetla ugašena u praznim sobama?			
	Koriste li se LED diode umjesto starih žarulja?			
 Elektronika	Jesu li uređaji isključeni kada se ne koriste?			
	Koriste li se produžni kabeli za grupe tehničara?			
 Grijanje	Je li grijanje/hlađenje učinkovito korišteno (nije li previše toplo/hladno)?			
	Jesu li prozori i vrata pravilno zatvoreni?			
 Svijest	Znaju li ljudi osnovne savjete za uštedu energije?			
	Jesu li plakati ili podsjetnici vidljivi?			
 Praćenje	Je li potrošnja energije zabilježena ili pregledana?			

✓ Što učiniti sljedeće:

Prebrojite svoje odgovore DA:

6–8 → Svjesni ste energije! Samo tako nastavite i dijelite savjete.

3–5 → Dobar početak—tražite brze pobjede za napredak.

0–2 → Vrijeme je za udruživanje i djelovanje!

Odaberite 2 potrebne akcije i stvorite mini plan

(„Napravite podsjetnike za gašenje svjetla“).

Podijelite rezultate sa svojom grupom ili učiteljem i ponovno provjerite sljedeći mjesec!

Smanjeni ekološki otisak

Obrazovanje i osnaživanje mladih za održivu upotrebu energije

Izbori koje donosimo svaki dan, način na koji se krećemo, jedemo, sastajemo, pa čak i čistimo, mogu ili zagaditi zrak ili pomoći u njegovom čišćenju? Dobre vijesti: organizacije mladih mogu biti pravi pokretači promjena kada je u pitanju poboljšanje kvalitete zraka i smanjenje emisija ugljika. I za to nije potreban ogroman proračun ili diploma iz znanosti: samo mali, pametni izbori koji se zbrajaju.

Svaki mali korak je važan!

Ne morate sve napraviti savršeno: samo počnite s prvim korakom! I pozovite druge da se pridruže! Kada pokažemo da nam je stalo do čistog zraka i zdravog planeta, drugi će slijediti vaše korake!

hodajte, vozite bicikl ili koristite javni prijevoz umjesto automobila
prebacite neke od svojih osobnih sastanaka ili događaja na online format

planirajte aktivnosti u blizini kuće ili potaknite dijeljenje vožnje automobilom
poslužite lokalna jela na biljnoj bazi tijekom svojih događaja

često otvarajte prozore i unesite biljke u svoj prostor
birajte netoksična, ekološki prihvatljiva sredstva za čišćenje

gasite svjetla, prijenosna računala i kućanske aparate kada ih ne koristite
bezpapirno poslovanje: smanjite otpad papira i izbjegnite emisije

često otvarajte prozore i unesite biljke u svoj prostor
birajte dugotrajne, lokalne proizvode s niskom ambalažom

sadite drveće ili se pridružite projektima pošumljavanja

Zelena Nabava

Checklist

Ovaj kontrolni popis osmišljen je kako bi pomogao organizacijama koje rade s mladima u usklađivanju njihovih praksi nabave s načelima ekološke održivosti. Njegov je cilj potaknuti promišljene i odgovorne odluke koje smanjuju utjecaj na okoliš, promiču etičke i održive lance opskrbe te integriraju zeleno razmišljanje u sve razine nabave.

Opća načela

- Je li proizvod ili usluga zaista potrebna? ☐
- Prije kupnje, možete li ponovno upotrijebiti, popraviti ili podijeliti? ☐
- Jeste li dali prednost lokalnim i etičkim dobavljačima? ☐
- Jesu li dobavljači usklađeni sa standardima ekološke i društvene odgovornosti? ☐

Razmatranja na razini proizvoda

- Je li proizvod izrađen od recikliranih ili obnovljivih materijala? ☐
- Ima li vjerodostojne eko-oznake (npr. EU Ecolabel, FSC, Cradle to Cradle)? ☐
- Je li proizvod izdržljiv, ponovno upotrebljiv ili se može popraviti? ☐
- Postoji li jasan plan za kraj životnog vijeka proizvoda (recikliranje, shema povrata, biorazgradivost)? ☐
- Prima li dobavljač natrag rabljene artikle ili nudi programe recikliranja? ☐
- Izbjegava li se ambalaža ili je minimalna/reciklira? ☐

Energija i tehnologija

- Ima li oprema certifikate energetske učinkovitosti (npr. Energy Star, EU energetska oznaka)? ☐
- Jesu li digitalni alati ili usluge u oblaku smješteni na zelenim poslužiteljima ili ugljično neutralnim platformama? ☐
- Postoji li plan za napajanje uređaja obnovljivim izvorima energije gdje je to moguće? ☐

Logistika i dostava

- Nabavlja li se proizvod lokalno ili regionalno kako bi se smanjile emisije? ☐
- Postoji li mogućnost grupne ili niskoemisijske dostave? ☐
- Je li zeleno putovanje prioritet za osobnu dostavu ili prijevoz? ☐

Nabava usluga (npr. tisak, ugostiteljstvo)

- Je li pružatelj usluga certificiran za održivo poslovanje? ☐
- Za catering: Jesu li prioritet sastojci na biljnoj bazi, sezonski i lokalni sastojci? ☐
- Za mjesta održavanja: Je li prostor posjeduje sustave za uštedu energije, smanjenje otpada i pristupačnu infrastrukturu? ☐

Praćenje i izvještavanje

- Postoji li metoda za dokumentiranje i praćenje praksi zelene nabave? ☐
- Jesu li dobavljači dužni izvještavati o kriterijima održivosti? ☐
- Može li se vaša nabava uključiti u izvještavanje vaše organizacije o okolišu? ☐

Savjeti za implementaciju

Integrirajte ovu kontrolnu listu u svoju internu politiku nabave

Primijenite je tijekom postupaka prethodnog odobrenja za kupnju ili sklapanja ugovora

Surađujte s partnerima, trenerima i pružateljima usluga

Podizanje svijesti među osobljem i volonterima

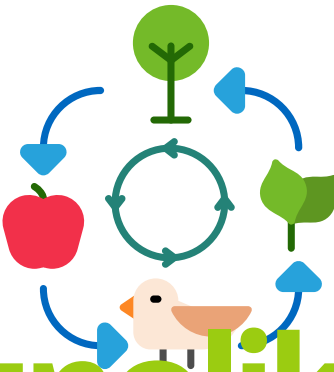

Uključite zelene kriterije u ponude i zahtjeve

Pratite svoj napredak i utjecaj

Otpad & Bioraznolikost

Oснаživanje organizacija mladih: Podizanje svijesti i djelovanje za smanjenje otpada i promicanje bioraznolikosti

Bioraznolikost i otpad usko su povezani. Smeće u prirodi šteti životinjama, zagađuje vodu i tlo te uništava staništa. Čak i bacanje hrane znači rasipanje vode, tla i energije. Svaki bačeni predmet utječe na ekosustave i našu budućnost.

Što možete učiniti

Organizacije mladih mogu predvoditi svojim primjerom i promovirati odgovorne navike:

Izbori za vrijeme obroka

- Koristite boce, vrećice i pribor za jelo za višekratnu upotrebu
- Kupujte lokalno, sezonsko i organsko
- Planirajte obroke, smanjite ostatke, kompostirajte ostatke

Pametna potrošnja

- Popravak, ponovna upotreba i smanjenje ambalaže
- Izbjegavajte brzu modu: mijenjajte ili kupujte rabljene stvari!
- Odaberite prirodna vlakna kako biste smanjili mikroplastiku

Ozelenjavanje ureda

- Postanite digitalni, ponovno koristite potrošni materijal i sortirajte otpad
- Organizirajte događaje ekološke razmjene i natjecanja u recikliranju
- Koristite domaće biljke i ekološki prihvatljiva sredstva za čišćenje
- Kompostirajte ostatke hrane i smanjite ambalažu
- Proslavite lokalnu bioraznolikost kroz mjesečne istaknute priče

Dnevnik otpada

Praćenje

Tjedan: _____

 RECIKLIRNI OTPAD	PON	UTO	SRI	ČET	PET	SUB	NED
 Papir							
 Karton/Kutije							
 Plastika (boce, ambalaža)							
 Metal (limenke, folija itd.)							
 Staklo (boce, staklenke)							
 Ostaci hrane za kompostiranje (npr. kore voća)							

Ukupno RECIKLIRNO: _____

 NE RECIKLIRA SE	PON	UTO	SRI	ČET	PET	SUB	NED
 Nekompostabilni otpad od hrane (i Ostaci hrane koji nisu kompostirani)							
 Ambalaža za hranu i jednokratne čaše/pribor za jelo							
 Ostali otpad (mješoviti ili nepoznati)							

Ukupno NERECIKLIRAJUĆE: _____

Prijedlozi za korištenje:

- Izvažite ili prebrojite predmete u svojim kantama za otpad kako biste procijenili količine.
- Po potrebi dodajte retke za određene stavke.
- Tjedno razmislite o uobičajenim vrstama otpada, područjima za smanjenje i poboljšanjima sortiranja.
- Pratite napredak tijekom više tjedana i postavite ciljeve (npr. maksimalno 5 plastičnih predmeta).
- Označite ponovno korištene ili upotrebene predmete pod " Predmeti ponovno korišteni ili spašeni iz otpada".

Smjernice za održive prakse

Smjernice za organizacije koje rade s mladima
za prijelaz na održivije prakse